

HALK ŞİİRİ ZİNCİRİNE BİR HALKA

Fethi SERHAT

Döş Defteri, Tayyib Atmaca'nın Ardıç dergisi yayınlarından çıkan yeni şiir kitabıdır. Eskişehir'de yayın hayatına devam eden Ardıç dergisinin de ilk kitabı aynı zamanda. Halk şiirinin aşık tarzına eklemleyebileceğimiz tarzda şiirlerin yer aldığı kitapta toplam otuz sekiz şiir var. Bekçi ve Kahve Altı şiirleri istisna edilirse, şiirlerin tamamı dörtlükler halinde yazılmış. Tayyib Atmaca halk şiirinin klasik öğelerini şiirinde uygulamış yani.

Günümüz Türk şiirinin serbest çizgide devam ettiği düşünüldüğünde önem verilmesi, üzerinde konuşulması gereken bir kitap Döş Defteri. Halk edebiyatına ait ürünlerin, özellikle oluşumu şimdilerde durma aşamasında olan şiirin, yazarı-şairi olmak günümüz şiir anlayışı içerisinde çok zordur. Çoğu şairin, bütüne yakınının, serbest çizgide şiir yazdığı düşünüldüğünde zorluk daha iyi anlaşılmış olur. Halk şiiri yazmak zor olduğu gibi halk şiirini yayınlamak da başka bir zorluktur. Bir dönem revaçta olan halk şiiri şimdilerde pek yayınlanma-okunma imkânı bulamıyor kendisine ne yazık ki...

Bunun bir nedeni okullarımızda şiir bilgisi başlığı altında öğretilen çoğu şiirin kafiye ve rediflerden oluştuğu şeklinde anlatılmasıdır. Şiiri sadece kafiye ve redif olarak bilen öğrenci zamanla bu tarza öykünerek şiir yazma denemeleri yapar. Çoğu şairin ilk şiirlerinin bu şekil kafiyeli şiirler olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka sebep saz şairlerinin bu işi ayağa düşürmesidir diye düşünüyorum. Böyle bir ortamda nitelikli halk şiiri ve şairi bulmak elbette ki zordur.

Tayyib Atmaca'nın şiir yolculuğunun verimli duraklarından birisi de Döş Defteri. Az önce dile getirmiş olduğumuz tüm zorluklara rağmen böyle bir eser ortaya koymak takdir edilecek bir iştir. Ne kafiyenin kolaycılığı ne de söyleyişin ucuzluğu söz konusu Atmaca'nın şiirinde. Atmaca'nın şiirlerini okurken bir Ruhsati'nin, bir Gevheri'nin, bir Karacaoğlan'ın, bazı şiirlerinde Yunus Emre'nin tadını alıyoruz.

Kırpık Ordun Talim Eder Döşümde şiirinde şöyle der:

Toprakları şerha şerha yarılan
Hasretine yorgan gibi sarılan
Yüreğinin meydanına kurulan
Cellâda ne söyler dârâ ne söyler

Bu şiiri kitabın ilk şiiri olan Hal Dili'ne eklemleyerek okumak mümkün:

Tomurcuğun yarıp kokuya duran
Rengini bülbül den aldığın bilmez
Yok dikenden başka derdini soran
Gün be gün sararız solduğun bilmez

Şiirin tamamını okuduğumuzda şunu görüyoruz: Şiirin ismi ile cismi arasında pek de kuvvetli bir bağlantı yok. Söyleyiş yerinde ve iyi; ama seçilen başlık pek de şiiri ifade ediyor, diyemeyiz. Zaten halk şiirinde, şiire başlık vermek gibi bir gelenek de yoktur. Şair bu handikabın farkında olarak sonradan seçmiş olduğu başlıklarda isabetli tercihlerde bulunmamış olabilir.

Atmaca, şiirlerinde –genelde- insanoğlunun yitirdiği erdemlere işaret eder ve bunları hatırlatır. Kin ve nefretin uzun ömürlü olmaması gerektiği, insanların sevgi ortak paydasında

buluşması gerektiğini Yunusvari bir edayla söyler. Bir İçten Bakıştır Gözün Özeti şiirinde aslında bildiğimiz ama ne hikmetse pek uygulamadığımız hal-hatır sorma ve hal-hatır gözetme erdeminin üzerinde durur. Bu sitemini “Sevgi nedir hatır nedir bilen yok” diyerek dile getirir. Modern zamanlar, insanı bencillığe ve benmerkezci olmaya alıştırdı. Modern zamanlar, mekanları bir birinden ayrı düşürdü, komşulukları öldürdü. Evet, insan sıcaklığının sadece içten bir bakış, tebessüm olduğunu pek güzel dile getirmiş şair bu şiirinde.

Binmişim Bir Kere Sevda Atına şiirinde ise, beklenen kişiye duyulan özlem yalın bir dille, aşık sıcaklığında dile getirilmiş. Şiirde “senden haber gelmez şaşırımdım kaldım / Tel ile turnayla haberler saldı” diyerek Telli Turnam türküsüne atıfta bulunuyor. Halk şiiri geleneğinden kopmadan bugünün anlayışı ile halk dilinde ifade ederek yeni bir veçheye büründürüyor sözü.

On dörtlükten oluşan ve kitabın en iyi şiirlerinden biri olan Söz Bir Çiçektir Ez Dilinde Bal Eyle üzerinde duralım birazda: Bir muhasebe şiiri diyebiliriz Söz Bir Çiçektir’e. Şiir ilk beş dörtlük boyunca hesap günü, vicdan muhasebesi, yarını düşünerek hareket etme, insanın kendinden haberdar olması –tasavvufta “nefsini bilen Rabbini bilir” sözüne ve Yunus’un “kendini bilmek” olarak ifade ettiği gerçeğe telmih vardır burada- ümitvar olma, ye’s batağına düşmeme, düşünerek, sözü demleyerek konuşmak gibi konuları etraflıca işler. Ancak şiirin altıncı dörtlüğünden sonra apayrı bir konudan devam ettiğini görmekteyiz şiire. Yani şiirde bir kopma var. Sanırım, bu, bir baskı hatası ya da gözden kaçan bir ayrıntıdır. Yani adı konulmamış ayrı bir şiir olabilir altıncı dörtlük ve devamı. (sayfa 50–51 arasına bakılabilir.)

Sözü bir çiçeğe benzetmiş şair. Haliyle konuşanı da arıya... arı nasıl ki bal için türlü çiçek gezer öz toplar, öz alacağı çiçeği seçer, insanoğlu da söz çiçeğinden aldığı özle konuşma balını yapmaktadır. İnce işçilik gerektiren bir haldir konuşmak. Her düşündüğünü söylemeyecek ama her söylediğini düşüneceksin, demek ister:

Söz bir çiçektir ez dilinde bal eyle
Yirmi düşün on hesapla bir söyle
De ki Rabbim halimizi hal eyle
Gözlerinden akan bulakla konuş

Sonuç olarak Tayyib Atmaca’nın şiiri Anadolu’nun şiir geleneğinin geçmişten günümüze bir uzantısı ve yansımasıdır. Bazı şiirlerinde ufak tefek dil kusurlarıyla şiveyse özgü kelimelerin anlamalarının ne olduğunu belirten lügatçe eksikliği olsa da bir bütün olarak değerlendirildiğinde iyi bir şiir çalışması ortaya çıkarmış şair. Unutulan halk şiirinin hikmetli söyleyişinin şiirde var oluşuna tanıklık etmektedir Döş Defteri.

Döş Defteri, Tayyib ATMACA – Ardıç Dergisi Yayınları, Eskişehir 2006